

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐ ԱՅԼՆ

ՔԱՆՆԱՐԳԱՐԱՆԻՆԻՆ

Ամբողջ 26րդ չրջանի բաժնորդագրին է 20 ֆրանգ. Թիւրքիա եւ Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԻՍԿ: Կարելի է նաեւ բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզուի, ամէն մէկ ամսականը 2 ֆր. (Թիւրքիա եւ Պարսկաստանի համար 1 ֆր.) հաշուելով: Նամակ եւ ծրար պէտք է լրկել այս հասցեով. M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Arménia
Marseille (France)

ԻՉ ՏԱՐԻ

Թիւ 12

1910 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 28 ԴՆ.
(Հ. Տ. Դիւանդար 15)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով եւ կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագործունելլ հրատարակուած ձեռագիրները: Մանուցումներ կը ընդունուին հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուով: Մանուցման 1 միլիգրամ 1 սանդիմկարծէ 1 գրութիւնը 2 սանդիմ: Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadie, 17.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հանգիստ Տ. Տ. Մատթեոս Բ. Կարո-դիկոսին Ամենայն Հայոց. — Բռնապետութեան դիմ. — Նամակներ Թիւրքիայէն (Կ. պոլս). — Նամակ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներէն (Սթ. Լուիս). — Հայեր ի Թիւրքիա. — Հայեր ի Ռուսիա. — Հայեր ի Պարսկաստան. — Վաճի Երզնկայի առաջնորդը. — Ազգ. — Թիւրքիայէն լուրեր. — Նոր ստացուած ճրատարակութիւններ. — Մանուցումներ:

ՀԱՆԳԻՍՏ

Տ. Տ. ՄԱՏԹԵՈՍ Բ.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՄԵՆԱՅԻՆ ՀԱՅՈՑ

Էջմիածնէն եկած վերջին լուրերը կիմարուէին որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վեհ. Իզմիրեան նոյ. 29/12 դեկտ. առաւօտ անակնկալ կերպով հիւանդացի է: Երեւանէն կանչուած բժիշկներ վանքի բժշկին հետ միասին խորհրդակցելով որոշեցին թէ հիւանդութիւնը աղիւնոգարտիա (սրտի հիւանդութիւնն որ կրտսի եւ angine de poitrine) է եւ դարմանելով անցուցին: Դիւերը նորէն կրկնուեցին: Բժիշկները որ չէին հեռացած հիւանդին մօտէն, նորէն դարմանեցին, այնպէս որ վիճալը բաւական լաւացած կը համարուէր:

Դժբաղդապէս խորուսիկ եղած է այդ առողջանալու երևոյթը: Էջմիածնէն անցած շաբաթ օր (11/24 դեկտ.) տրուած հեռագիրը մը կը գուժէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի վախճանած լինելը:

Տարօրինակ վիճակի մը մէջ կը գտնուի այժմ Հայաստանեայց եկեղեցիի հոգեւոր վարչութիւնը. ընդհանրական կաթողիկոսը, վախճանած, երեսուցէմի Պատրիարքը վախճանած եւ Կ. Պոլսի Պատրիարքն ալ մի քանի բռնապետ աղաներ կուղեն հրաժարեցունել:

Մատթեոս Բ. ծնած էր Կ. Պոլս 1845ին, Դէորդ կաթողիկոսէն եպիսկոպոս ձեռնադրուած էր 1876ին, առաջին անգամ ընտրուեցաւ Կ. Պոլսի պատրիարք 1894ին որմէ հրաժարական տուաւ Սուլթան Համիտի անուղղակի ճշման տակ 1896ին եւ ուխտագրեցութեան անուան տակ աքսորըրկուեցաւ Երուսաղէմ ուրկէ Կ. Պոլս վերադարձաւ Օսմանեան Սահմանադրութեան վերահրատարակման շնորհով եւ երկրորդ անգամ Կ. Պոլսի պատրիարք ընտրուեցաւ 1908ին: Անկէ ալ բարձրացաւ Էջմիածնի կաթողիկոսական Մայր-Աթոռը ուր շատ կարճատեւ եղաւ իր պաշտօնավարութիւնը:

ԲՈՒՆԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Ինչպէս որ կը տեսնեն Արմէնիայի ընթերցողները Կ. Պոլսէն մեր թրդ-թակցի գրած եւ այսօր հրատարակուած նամակներին մէջ, պօսեանակ հայ ժողովուրդը սկսած է արթննալ ու շարժիլ, միասին բարձրաձայն բողոքելու համար ժողովրդին իրաւունքներն արհամարհող եւ յառաջդիմական ու ազատական գաղափարներին հակառակող Ազգային ղեկավար մարմիններէ բռնապետութեան դէմ:

Սրտանց կողմունքն է հայ ժողովրդի այդ մեծ շարժումը որ մի նոր ապացոյց է թէ նա գիտէ գնահատել իր ազատութիւնը եւ պաշտպանել իր սահմանադրական իրաւունքները: Կրնայ իրաւամբ պարծիլ ուրեմն այժմեան հայ երիտասարդութիւնը թէ իրենք ալ արժանաւոր զաւակներն ու թոռներն են 1860ական եւ 70ական թուականներէ գործիչներին որոնք ամէն գնով, մինչեւ անգամ յետադիմականների կողմէն խորուած ու վարձուած թուրկականներէ ձեռքով եկեղեցիին մէջ թափուած իրենց արեան գնով, յաջողեցան պահպանել Ազգային Սահմանադրութիւնը, նոյն իսկ այն ժամանակի բացարձակ միապետական Թիւրքիայի մէջ: Եւ հիմա երբ նոյն իսկ երկրին կառավարու-

թիւնը սահմանադրական եղած եւ ժողովրդի ձայնը լսելի դարձած է, մի՞թէ կարելի է որ հայ ազգային վարչութիւններն արհամարհեն հայրային կարծիքը, բռնի ուժով եւ սուրհիններէ ծայրերը ցոյց տալով ուղեն խեղդել ժողովրդի ձայնը եւ խախտել Ազգ. Սահմանադրութիւնը: Բարեբաղդապէս այժմեան Պատրիարքը, Դուրեան Սրբազան, զարգացած մտքով եւ ժամանակի ոգին ըմբռնող եկեղեցական մ'է, որ կարող է ինքնին խորհիլ եւ մի քանի յետադիմական մեծ աղաների կամակատար գործիք դառնալով անոնց քմահաճոյքներին չդիմել Ազգ. Սահմանադրութիւնը, որի անբերի գործադրութեան հսկելու համար հանդիսաւոր ուխտ ըրած է Ս. Եկեղեցիի սեղանին առջեւ, պատրիարքական իշխանութիւնն ստանձնած ժամանակ:

Ազատական երեսփոխաններն իրենց ընտրողներին ուղղած «բացատրութիւն եւ կոչ»ին մէջ որմէ հազարաւոր օրինակներ տպագրել տալով ցրուած են, եւ զանազան տեղեր գուժարուած միջիններէ մէջ իրենց ըրած ատենախօսութիւններով մանրամասնօրէն բացատրած են այն օրինադրանքները որոնք պահանջուողական երեսփոխանները գործած են եւ տակաւին շարունակել կուզեն բռնապետութեամբ: Թուանշաններով ցոյց տրուած է որ նոյն իսկ մեծամասնութիւն չեն կաղմեր Դուրեան պատրիարքի հրաժարական ընդունող եւ նոր վարչութիւն ընտրող երեսփոխանները եւ թէ վերջին ժողովին մէջ պատահական մեծամասնութեամբ մը գործած էին եւ ոչ թէ իրական, թէ է ինչպէս ըսած էր Տ. Դրիգոր Զօհրապ իր մէկ ատենաբանութեան մէջ, երեսփոխաններն ոչ թէ մեծամասնութեամբ, այլ նոյն իսկ միաձայնութեամբ ալ իրաւունք չեն ունենար Սահմանադրութիւնը ոտնաւորելու, քանի որ իրենք զայն գործադրելու համար ընտրուած են ժողովրդէն:

Ժողովրդին կը մնայ ուրեմն բռն-

նապետութեան դէմ բարձրաձայն բողոքելով ցոյց տալ թէ Ազգային իշխանութիւնը ժողովրդէն կը բղկի եւ թէ խուճապ մարդեր իրաւունք չունին զայն իրենց մենաշնորհ համարելով, ժողովրդին ընտրական իրաւունքներն իրենց քմահաճոյքներին զոհելու եւ յետաձգելու:

Մ. ֆ.

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԿԻԱԿԱՆ

Կ. Պոլս, նոյ. 30/13 դեկտ. 1910

Ազգային Երեսփոխանական ժողովոյ երրորդ տարեշրջանի չորրորդ նիստը տեղի ունեցաւ ուրբաթ նոյ. 26/9 դեկտ.ին Ղալաթիոյ խորհրդարանը: Սոյն նիստը պատմական ըլլալու չափ կարեւորութիւն ունէր եւ ունեցաւ արդէն, ըստ որում սեղանին վրայ կային լուծուելիք երկու կարեւոր խնդիրներ. մին՝ Դուրեան Պատրիարք Հօր հրաժարականը եւ միւսն ալ վարչութեան խառն ժողովոյ ընտրութիւնը:

Ինչպէս յայտ է արդէն, Ազգային ժողովոյ Պահպանողական երեսփոխանք որոշած են՝ ամէն գնով տապալել Դուրեան Պատրիարքը, իր ազատական եւ ժողովրդապետական գաղափարներուն եւ իրենց ձեռքը հիւսն գործիք մը չի լինելուն պատճառաւ, ու նախորդ անժողովրդական եւ անկարող Քաղաքական ժողովին վստահութեան քուէ տալէ վերջ, նոր համանման վարչութեան մը ձեռքը յանձնել Ազգին գործերուն մաստակարարութիւնը: Ազատական երեսփոխանք ընդհանրապէս ճանչելով Դուրեան պատրիարքի ճշմարիտ հակեղեցականի մը յատուկ պատուական ձեռքբերը, միացած են իրենց մէջ վստահութիւն յայտնել Պատրիարքին եւ ազատական վարչութեամբ մը օժտել ազգային գործոց գեղարարական ղեկավարութեան վաճառել մատակարարութիւնը: Պայքարը ուրեմն կը դառնայ երկու սկզբունքներու չորհուրդ, ուրբաթի նստին մէջ, Ազատական երեսփոխանք բանաւոր եւ հեղինակաւոր լուծում մը կարենալ տալու համար Ազգը այնքան շահագրգռող սոյն շատ կենսական երկու

խնդիրներուն, ազգային Սահմանադրութեան բացորոշ տրամադրութեան վրայ յենալով խորհրդարանի երկամեայ շրջանի լրանալուն հետեանք, երեսփոխանաց դադարեալ մէկ հինգերորդ մասին ընտրութիւնը պահանջեցին, ժողովոյ կազմին օրինական, ձեռնհաս և իրաւասու լինելը կարելի դարձնելու համար՝ այնքան կարևոր հարցերու լուծման մէջ Մայր դիւանը սակայն, ընտրութեան Պահանջողականաց շարքերէն, օրինական այսքան ակնյայտի և հիմնական տրամադրութիւն մը ոտնահարելով, իբր դիւանական պարզ խնդիր մը պահանջողականաց կամքին ենթարկեց՝ առաջնութիւն տալով թէ չի տալու առաջարկով և անոնց ապօրինի առարկութեանց ու յերկրում պատուականերուն ի պատասխան, Ազատական կուսակցութեան պատկանող աշխարհական և եկեղեցական երեսփոխանք՝ ամբողջովին մերժելով մասնակցել պատասխանատուութիւն հրաւիրող սոյն ապօրինի քուէարկութեանց, թողուցին սրահը և մեկնեցան, գիշերուան ժամը 1ին (ը. թ.), որոնց մեկնումէն վերջը խորհրդարանը գրեթէ կիսովին պարպուած մահահանգոյն միջոցաւ մը ստացաւ աշտանակներու լոյսին ներքեւ՝ ապօրինութեան և իրենց գեռին մէջ յամառող մեծ-աղա պահպանողականաց անակնկալի եկած ստուերներովը:

Մեկնող ազատական երեսփոխանք առաւել քան երեսուն հոգի էին որոց անունները հրատարակուեցան տեղական թերթերուն մէջ: Հետեալ օրը ազատական երեսփոխանք ամբողջութեամբ և մէկ հոգի ու մէկ սիրտ, համահաճ հաւանութեամբ, իրենց ստորագրութեան ներքեւ մի առ մի անուանական-բացարձակ կերպով հրապարակեցին իրենց վստահութիւնը առ Դուրեան Պատրիարքը, մերժելով անոր հրաժարականը, այնպէս որ այս պահուս 46 ձայներ տարակարծիք են ընդունելու Պատրիարքին հրաժարականը՝ ընդդէմ 38 պահպանողական ձայներու որոնք ուրբաթ գիշերուան նստին, Ազատականաց մեկնումէն յետոյ, ընդունեն են գաղտնի քուէարկութեամբ Պատրիարքի հրաժարականը:

Պարզ ամբ յափոյ ու նմանապէս օրինաւոր փոքրամասնութեան մը քուէներէն բղիթող նոր վարչութեան, այս ալ նախորդին երկրորդ մէկ տը. պաշտօնութիւնն է, որ կեանք չ'ունի և չի ալ կրնար ունենալ արդէն, ըստ որում զայն ընտրող վաճառական երեսփոխանք, խանութ մը կառավարելու առևտրական սկզբունքը ունեցած են Ազգի մը ճակատագիրը վարելու կոչուող նոր վարչութեան մը ընտրութեան պահուն:

* * Այսօր Ազգային Երեսփոխանական ժողովոյ Ազատական կուսակցութեան անդամաց կողմանէ՝ զիրենք ընտրողներուն և ամբողջ թիւերիոյ Հայութեան ուղղեալ բացատրական կոչ մը հրատարակուեցաւ. նոյն ի.

մաստով կոչ մըն ալ առ Դուրեան պատրիարք ուղղուած է, գործադրելու Սահմանադրութեան կողմէ իւր վրայ պարտք դրուած վերին հսկողութեան իրաւունքը և թոյլ չի տալու որ հակասահմանադրական տնիրաւասու ու յամառ քահանայքներ ի գործ դրուին իբր հեղինակաւոր օրինական օրոշումներ:

* * Օսմանեան խորհրդարանի առջև շտաբով մ'ի վեր ընդդիմադիր երեսփոխանաց քննադատական յարձակմանց տակալէ վերջ, նախարարութիւնը վստահութեան քուէ չահեցաւ վերջապէս 63 ձայնի դէմ 125 ձայնով: Ընդդիմադիրներուն մէջ ամենէն լաւ ու հիանալի խօսողներն էին երկու հայ տրիբուններ, պ. պ. Ջոհրապ և Վարդգէս. բայց վստահութեան քուէի պահուն Հայ երեսփոխանք ամէնքն ալ դահլիճին պահպանման քուէ տուին, և իրաւամբ, քանի որ Օսմանեան պատմութեան մէջ դուռները այնքան ճշմարտապէս ու խոր համոզմամբ հայասէր նախարարներ տեսնուած են պաշտօնի գլուխ՝ ինչպէս են ներքին գործոց նախարար Թալէադ պէյ ու ելմտական նախարար Ճալիլ պէյ: Հանրօգուտ շինութեանց նախարար Տիար Պետրոս Հալաճեան ևս թունդ ազգասէր ազատական նախարար մըն է, ժիր ու գործունեայ իւր պաշտօնին մէջ:

* * Գուրպան Պայրամի տօնին առթիւ Հոգոս և Պատրում աքսորեալ կիլիկեցի հայ բանտարկեալներուն ազատութիւն տրուեցաւ, Դուրեան պատրիարքի դիմումներուն վրայ:

ՏԻՐԱՆ-ԹՈՐԳՈՄ

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻՐԻՔԻԱՆ

Կ. պոլիս 5/18 դեկտեմբեր 1910

Կ. պոլիս հայ հասարակութիւնը վերջերս անհամակիր ու շատ ցուրտ վերաբերում մը սկսած է ցոյց տալ Պոլսոյ հայ բժիշկներուն նկատմամբ, որոնք պատկառելի թիւ մը կը կազմեն այս պահուս Օսմանեան ոստանին մէջ:

Ժողովրդական սոյն պաղ վերաբերումին պատճառներն են, նախ՝ հազուադիւր բացառութիւնները միշտ յարգելով, հայազգի բժիշկներու մեծամասնութեան ստան անտարբերութիւնը կամ շատ յետադէմ պահպանողական ոգին՝ դէպի Հայ ազգին ամէն խնդիրները: Բ. հակառակ իրենցմէ շատերուն նիւթական փայլուն վիճակին և կլորիկ շահերուն, հեռի՝ հեռի՝ կը փախին դէթ փոքր ի շատէ մասնակցութիւն մ'ունենալէ ազգին հիմնարկութեանց օժանդակելու ազնիւ գործին մէջ: Գ. շատերը հայ-ազգային ոգիէն գրեթէ օտարացած և ուժացած՝ մեծ-աղախ հովերով արհամարհանք շատ վերէն կը դիտեն ազգային վերանորոգման ճիգերը, թէպէտ իրենցմէ խիստ շատեր ժողովրդեան համաստեակարգի զաւակներ, անգամ մը վկայականին գրգռած, խոշոր խոշոր դրամօ.

ժողովրդով կնքուած ամուսնութեանց շնորհիւ վաղուէն դիրքերու տիրացած են յաճախ Սոյն անպատասխան վիճակին մէջ հազիւ կարելի է մտնանել մի քանի ազնուահոգի հայ բժիշկներ, որոնք անկեղծ անձնութեամբ, իրենց կարողութեան սահմանին մէջ, բարոյապէս ու նիւթապէս կ'օժանդակեն Հայ վերածընդեան դատին, երբ անդին խիստ շատեր իրենց անձնասիրական քէյֆ ու զէվքին և քահանայից փնտրով հազարներ կը մսխեն յուսմալէսս ամէն տարի:

* * Ազգային Երեսփոխանական Ընդհանուր ժողովոյ Ազատական երեսփոխանները վերջին ուրբաթի պատմական նստէն ի վեր հակա միջոցներ և առնանալութեանց համար գումարումներ կ'ընեն. թէ՛ Պոլսոյ և թէ՛ գաւառներու մէջ սկըսած են բողոքել և լուսաւորել հանրութիւնը տեղի ունեցած խորհրդարանական ապօրինութեանց մասին և զգուշացնել ժողովուրդը ազգային սա զարթոնքի շրջանին՝ յետադիմական հոսանքներէ ու կղերաշայական աղբեղութիւններէ, որոնք կը ձգտին յաւետ համակերպող ստորակտիրացուներու վիճակին մէջ պահել Հայ ժողովուրդը:

Այս առթիւ սարքուած միջոցներ, որոնք մէջ որոնք կազմակերպուած էին Բէրաի, Սամաթիոյ, Պոլսոյ, Իսկիւտարի ազգային վարժարանաց, լուսաններու և Արհեստանոցին մէջ, խօսեցան պ. պ. Գ. Ջոհրապ, Վարդգէս, Թ. Շահրէկեան, Խ. Սիմոնեան, Հ. Թոսրովեան, Ա. Վառման, Ղ. Մելոյեան, Թորգոմ Պոյաճեան, Ե. Պահրի և զեռ շատ մ'ուրիշ ազատական երեսփոխաններ՝ հոծ բազմութեան և իրենց ընտրողաց առջև, օրուան հրատապ հարցերուն շարք:

Այսօր կիրակի, նմանը գրեթէ չի տեսնուած հսկայ միջոցով մը ևս տեղի ունեցաւ՝ պահպանողականութեան միջնաբերդը եղող Գատը-Գիւղի մէջ իսկ, կազմակերպուած հայ Ազատական երեսփոխանաց ջանքերու շնորհիւ Բանախօսութիւններէ վերջ՝ ծովածաւալ Հայութիւն մը՝ գրեթէ տասն հազար հոգի՝ ուղղուեցան Դուրեան Պատրիարքի բնակարանը, իրեն վերադարձը պահանջելով պատրիարքական Աթոռը: Պատրիարքը տանը պատշգամբէն ժողովրդեան խօսեցաւ և խոստացաւ ընդ հուպ համակերպելով ժողովրդեան ազգովին արտայայտած իղձերուն և պահանջմանց, զոհացում տալ իրենց փառքներուն: Մարդկային սոյն հոծ բազմութիւնը՝ խլացուցիչ ծափահարութեանց, կեցցէներու և հայկական երգերու մէջ, ցրուեցաւ ամենայն կանոնաւորութեամբ, առանց ամենափոքր միջադէպի մը:

* * Ազգային ժողովոյ Մայր Դիւանին վերջերս Պատրիարք Հօր մօտ ըրած դիմումներուն ի պատասխան, Դուրեան պատրիարք Սահմանադրութեան իրեն տուած վէթօր իրաւունքը ի դժբաղդէն մերժած է ճանձնալ Ազգային ժողովոյ վերջին

հակասահմանադրական ապօրինաւոր օրոշումով ու հապճեպով ձայներու փոքրամասնութեամբ մ'ընտրուած վարչութեան կազմութիւնը, և Պ. տութեան ու Ազգին առջև պատասխանատու չի մնալու համար ևս մերժած է զայն վաւերացնելու համար կառավարութեան ներկայացնել:

* * Իւր մասնագիտութեանը մէջ հանրածանօթ հեղինակութիւն մը եղող մեծահամբաւ Հայ ակնաբոյժ Տօքթ. Նիկողոս Էսմէրեանի մահը, թէ՛ բժշկական աշխարհի և թէ՛ հանուր հասարակութեան մէջ՝ միահամուռ ցաւի արտայայտութիւն մը եղաւ: Թուրքաւորութիւնը մեծաշուք կատարուեցաւ այսօր Գատըգիւղի ազգային եկեղեցւոյն մէջ:

Տիպար մարդասիրութեամբ հանրօգուտ կեանք մ'ունեցաւ ողբացեալ հայ բժիշկը, որ դեռ երիտասարդ կը մեռնի աղիքներու բորբոքումէ, թողով մէկ հատիկ աղկնակ մը ու բաւական կլորիկ հարստութիւն մը:

ՏԻՐԱՆ-ԹՈՐԳՈՄ

Ն Ա Մ Ա Կ

ԱՄԵՐԻԿԱԻ ՄԻԱՑՆԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ

ՍԺ. Լուիզ, 30 նոյ. 1910

Կովկասահայ բանտարկեալներին օգնելու խնդիրը օրուան շատ էական հարց մը դարձած է այս օրեր ամերիկահայ գաղութին մէջ և ուրախ ենք ասելու որ եղբայրական պարտականութեան այդ կոչը սկսած է իր արժապէս գտնել բոլոր հայ գաղութներին մէջ, խաղաղական փոխել մինչև Ալեքանդրեանի եղբոր ներք: Միսիսիպիի եղբոր գաղութները սկսած են շարժիլ: Հանգանակիչ յանձնախումբ մը կազմուած է արդէն քաղաքիս մէջ, շարժում մը կայ Նորթ ՍԺ. Լուիզի մէջ, երկէ յանձնախումբ մըն էլ կազմուեցաւ իսթ ՍԺ. Լուիզի մէջ որ չուտով ժողով մը պիտի կազմակերպէ ի նպաստ մեր կովկասահայ տառապեալ եղբայրներին: Արանիթ Սիթիի գաղութը սակայն եղաւ առաջնորդը այս շրջանի գաղութներին, որի օրինակին կը հաւատանք որ պիտի հետեւին և միւսները:

Անցեալ նոյ. 24ը՝ « շնորհակալութեան օր »ը, տօն էր բոլոր Ամերիկացիների համար և Արանիթ Սիթիի հայ գաղութը տօնեց այդ օրը փառաւոր խնձորով մը, իր ուրախութենէն բաժին հանելով և իր Ռուսահայ բանտարկեալ եղբայրներին:

Ժողովարանը հազիւ թէ 70ի չափ մարդեր կային, մէկ-երկու ժամ երգելէ և ուրախանալէ վերջ, ատենապետ Պ. Մեսրոպ Վարժապետեան իր պաշտօնի գլուխ անցաւ և հրաւիրեց Պ. Ս. Պարսամեանին խօսելու: Յարգելի ատենախօսը պարզելով ռուսահայ բանտարկեալների ցաւալի վիճակը և ռուս կառավարութեան հայաւալած քաղաքականութիւնը, շնչեղ ճանկահայերի եղբայրական աջակցութեան անհրաժեշտութիւնը և կոչ արաց ներկաների առջինը զգացումներին՝ լինել ազնիւ և ցուցադրել պարտաճանաչութեան առաքնութիւնը հանգէպ այն արեւակից հարազատներին, որոնք ամբողջ դար մը չը խնայեցին մեզ համար, ո'չ իրենց միտք, ո'չ իրենց սիրտ, ո'չ իրենց դրամ և ո'չ էլ իրենց արեւը:

Ապա կարգը եկաւ ինձ, որ պէտք էր կանգնէի գաղութի մը դիմաց խօսելու, դրամ պահանջելու համար անկէ, որմէ արդէն շատ անգամներ զանազան նպատակների համար տասնեակ հազար տո-

«Սարաճեան արք. անցեալ շաբ. թու հեռագիր մը ստացաւ Վեհ. Մատթէոս կաթողիկոսէն որպէս զի փութացնէ իր ճամբորդութիւնը դէպի Վան որուն առաջնորդ ընտրուած է Բայց Սարաճեան արք. հեռագրով յայտնեց թէ իր յօդացաւին պատճառաւ ձմեռ ատեն չի կրնար ճամբորդել և թէ գարնան ճամբայ պիտի ելլէ դէպի իր ապագայ պաշտօնավայրը: Թէև Յովսէփ արք. Վանայ առաջնորդութեան պէս ծանրատար պաշտօն մը իր ծերութեան համար անապահանջ կը գտնէ, ազգ. իշխանութեան հնազանդելու և Վեհ. կաթողիկոսին խօսքը չկոտորելու համար

յանն առած է երթալ եթէ մինչև
գարուն ուրիշ մը չերթար»

ԱԶԴ

Կը խնդրուի Տ. Արիստոյի քահա-
նայէն Արմէնիայի գրասենեակը հան-
դըպիլ ստանալու համար նամակ մը
որ Ամերիկայէն եկած է իրեն:

ԹԻԻՐԲԻԱԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Էրզրումի մէջ երկրաշարժի ցնցում.
նոր պատահեր են դեկտ. 14ին և
15ին Մի քանի պատեր միայն ճեղ-
քուեր են. ուրիշ փնտռներ չեն եղած
բարեբաղդապէս:

— Տիրահոյակ լրտես (խափիյէ)
Անտոն Կէօյէ օղուն ուր Կ. պօլսի
ֆրանսական հիւանդանոցին մէջ կը
դարմանուէր, յաջողութեամբ է դուրս ել-
նել անկէ և նաւագետի հագուստով
ծպտած փախչիլ Աթէնք:

— Ներքին գործերի նախարար
Թալէադ պէյ շրջաբերական մը զըր-
կեց նահանգային իշխանութիւններին,
պատուիրելով որ վարչական պաշտո-
նեաները պէտք է անկողմնակալու-
թեամբ և քաղցրութեամբ վար-
ուին ունէ գործի համար իրենց դիմող
ոչ-խալապ հպատակներին հետ:

— Չմիտի նորընտիր կուսակալ
Նազըմ փաշան որ Համիտի թագաւո-
րութեան օրով իբրեւ ոստիկանու-
թեան նախարար ստակալի անուն մը
հանած էր Հայերին և ազատական
թիւրքերին դէմ իր հալածանքնե-
րով, այցելելու է Չմիտի առաջնոր-
դարանը ուր իր տեսակցութեան
մէջ ըսեր է թէ Հայերը սխալ գաղա-
փար կազմած են իրեն վրայ, թէ իր
յիշատակարաններ պիտի հրատարա-
կէ քիչ ատենէն որոնք եթէ Հայերն
ալ կարգան, շատ մը նոր բաներ պի-
տի իմանան և իր մասին իրենց ունեցած
կարծիքները պիտի փոխեն:

— Կիւմիւշլանէի կառավարիչ
նշանակուեցաւ Միհրան էֆ. Չօհ-
րապ և Կիւմիւշլանէի արդի կառա-
վարին ալ որ արաբ քրիստոնեայ
մէ, իր քիչ պնդագոյն կղզիին կուսա-
կալ նշանակուեցաւ:

— Պոլսկարիտի Օսմանեան դես-
պանատունէն պաշտօնական կարեւոր
թուղթեր գողցուել են:

ՆՈՐ ՕՍԱՏՈՒՄԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տիգրիս շաբաթաթերթ. ազգա-
լին, քաղաքական և տնտեսական
խմբագրութիւն լրագրութիւն մ'է որ այս
տարի սկսած է հրատարակուիլ Տիգ-
րանակերտի մէջ, կը պարունակէ,
տեղական լուրերէ զատ, նաեւ հան-
րային խնդիրները վերաբերեալ յօդ-
ուածներ: Տիգր քաղական լուր է.
այսու ամենայնիւ, ցանկալի է որ Տիգ-
րանակերտի հայրենակիցներ քաղա-
լիքիւնով այս ձեռնարկը, օգնեն այդ
քաղաքի մէջ տպարանի մը հաստա-
տութեան օրով թէ՛ «Տիգրիս»ի հրա-
տարակութիւնը կը դիւրանայ և թէ՛
տեղացի գրագէտներ ու հեղինակներ
երևան կուգան, իրենց մտքի ծնունդ:

նորը լոյս աշխարհ հանելու դիւրու-
թիւններ տեսնելով:

«Տիգրիս»ի տարեկան բաժնորդա-
դինն է Տիգրանակերտի մէջ 20 շաբա-
թիւրքի տարեկան քաղաքներ
22½ շաբաթ, Ամերիկա 1½ տարեկան և
երկրագնդի երկիրներ 7½ ֆրանք:
Հասցէ David Movcessian libraire.
DIARBÉKIR (Turquie d'Asie):

Շեֆոթ որ խմբագրութիւն կը հրա-
տարակուի Կեսարիայի մէջ, Կէսը
հայերէն և միւս կէսը՝ հայատառ
թիւրքերէն է ուր զլիաւորապէս
տեղական լուրեր և Կեսարիայի դիւ-
ղերէն զրկուած թղթակցութիւններ
կան հրատարակուած: Թիւրք լուր
տական ուղղութիւն ունի և արտօնա-
տէրն է Տիգր Հայի Ղազէրեան: Ու-
րախալի է որ, ինչպէս կը տեսնենք
թիւրքին մէջ, մի քանի եռանդուն
երիտասարդներ հանգանակութիւն
մը բացած են տպարան մը հաստա-
տելու համար Կեսարիայի մէջ որպէս
զի «Շեֆոթ»ը տպագրական տառե-
րով լոյս տեսնէ: Եթէ Կ. պօլսի և ար-
տասահման գտնուող Կեսարացի հա-
րուստ Հայեր հաճին իրենց մասի
ծայրովը գոնէ աջակցիլ, շուտով կը-
նայ իրականանալ իրենց հայրենիքի
մէջ հայերէն տպարան մը հաստա-
տուելու այդ բաղձնքը:

«Շեֆոթ»ի համար պէտք է դիմել
Կեսարիա, ուսուցիչ Տիգր Վահան
Քիւրքճեանին:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Բացւած է 1911 թ. բաժնորդագրութիւն

ՀՈՐԻԶՈՆ

(Ներքին տարի)

Գրական, հասարակական
և քաղաքական օրաթերթի

ՀՈՐԻԶՈՆը արտասահմանում արժէ՝

	Տարեկան	6 ամսուանը
Պարսկաստան	10 Լ.	5 Լ.
Թիւրքիա	120 շաբ.	70 շաբ.
Ամերիկա	6 Դօլ.	3 1/2 Դօլ.
Եւրոպա	30 ֆր.	18 ֆր.

Տարեկան նոր բաժնորդները Հորիզո-
նը կը ստանան մինչև այս տարւոյ դեկ-
տեմբերի վերջը ձրի:

ՀՈՐԻԶՈՆԸ

Հրատարակուելու է մօտ աշխատակցու
թեամբ

Ղազ. Աղայեանի, Յովհ. Թումանեանի,
Լեօի Եւ Երվանդապէի

Հորիզոնին մշտապէս աշխատակցելու են
Արեգեան Ա., Աղաբաբ Յ., Աղայեան
Ղ., Ասլանեան Ա., Արտուշան, Արման,
Արսէն, Առաքելեան Ա., Աւետի, Բաբա-
յեան Լ., Բաբիեան Ս., Բարսեղեան Յ.,
Բաղդեջեան, Գարեգինեան Գ., Գրիգոր-
եան Տ., Դեմիրճեան Դեմ., Զարգարեան
Ար. բժ., Թումանեան Յովհ., Իսիկեան
Գրապ., Խաչատրեան Ա., Լէօ. Լիսիցեան
Ս., Խանտարեան Յ., Խաչատրեան Թ., Խա-
տիսեան Գ., Մատուրեան Ա., Համա-
լեան Ս., Հաֆէ, Ղազարեան Գ., Ճեր-
մակ Յ., Մամիկոնեան Արա., Մատեն-
ճեան Մ., Մարգար, Մարտունի Ա.,
Մելիք-Աղամեան Ա., Մեղրեան Ա., Մէ-
նուհի, Միտասար, Միտաքեան Վ., Մու-
սայէլեան Հ., Յակոբեան Գր., Նաչա-
նեան Ս., Շահ-Արսէն, Երվանդապէ,

Զամբազեան Զ., Զաւարեցի, Ռաշմաճեան
Տ., Սահակեան Ս., Սաղաթէլեան Յովհ.,
Սահրանտ, Վալադեան Վ., Վարդգէս,
Վոյր, Տէր-Արաշաճեան Ներս. քահ.,
Տէր-Գրիգորեան Զ., Տէր-Միտասեան Ս.,
Տէր-Միտաքեան Յ., Տէր Խաչատրեան Հ.,
Տէր Աւետիքեան Ս., Տէրեան Վահան,
Տէր-Յակոբեան Յ., Տէրտէրեան Արսէն,
Տիգրանեան Ս., Փափագեան Վ., Քալան-
թարեան Լ. բժ., Զօպանեան Ար., և
ուրիշները:

«Հորիզոն»ի հասցէն՝ Rédaction «Ho-
rizon».

Tiflis (Caucase-Russie)

Հրատ. Բաֆֆի Լուսարանական Մի-
ութեան No 1. ՀԱՅ ՊԱՏԳԱՄԱՌՈՒ-
ՐԻ ՄԸ ՀԱՇՈՒԹՅՈՒՆՈՒԹԻՒՆԸ:
Գ. Զօհրապ (Հեղինակին նկարով): Կ.
Պօլսի — Սկիւտար 1910. Տպագր.
Հ. Թիւրքեան: Գին 1 շաբ. (25 ամս.
դիմ):

(Օսմանեան Խորհրդարանին Կ.
Պօլսի հայ պատգամաւոր և թիւր-
քիտ Հայերի Ազգ. Երեսփոխանա-
կան ժողովին անդամ Տիգր Գ. Զօհրա-
պի 1910 սեպտ. 12/25ին Սկիւ-
տարի «Բաֆֆի» Լուսարանական Մի-
ութեան դաշտահանդէսին մէջ ար-
տասանած բանախօսութիւնն է որ
իր ժամանակին մաս առ մաս հրատա-
րակուեցաւ «Ազատամարտ» օրաթեր-
թին մէջ: Մինք Արմէնիայի Երգ թը-
ւին մէջ Խորհուրդ տուած էինք ու-
շագրութեամբ կարգալ այդ բանա-
խօսութիւնը որ թէ՛ իր գրական ո-
ճով հաճոյք կը պատճառէ ընթերցո-
ղին և թէ՛ կարևոր Խորհրդածու-
թիւններ ու տեղեկութիւններ կը
հաղորդէ թիւրքիտ ներկայ վիճա-
կին վրայ ընդհանրապէս և մեր ազ-
գային վիճակին վրայ մասնաւորա-
պէս: Քաջալերութեան արժանի է
Բաֆֆի Լուսարանական Միութիւնը որ
առանձին տետրակով հրատարակած
է այս կարևոր բանախօսութիւնը:
Մտանալու համար դիմել այս հաս-
ցէին:

Club arménien «Raffi»

Scutari

CONSTANTINOPLE (Turquie)

«ԱՐՄԵՆԻԱ»Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ

Արմէնիայի և տարեշրջանի թիւերն
որոնք բողոքովին սպառած են, շա-
տերի հետաքրքրութեան առարկայ
դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ.
Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող
յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփ-
ւած են այս Յոշարարի մէջ որ ութա-
ծալ դիրքով 124 երեսներէ կը բաղ-
կանայ: Գինն է 1 ֆր. 40 ամսեղիմ:

Տարածելու համար մէկ անգամէն
10 օրինակ գնողին կը զրկենք 10
օրինակը, ապահովագրուած ծրարով.
10 ֆրանգի փոխարէն:

Դիմել Արմէնիայի խմբագրութեան:

ԱՇԽԱՏԱՆԻ

լրագիր հասարակական, տնտեսական
և քաղաքական

Տարեկան բաժնորդագրին է թիւր-
քիտ 15 շաբ. Ամերիկա 1 1/4 տըր. և
ուրիշ ամէն տեղեր 6 ֆր.: Հաս-

ցէն Rédaction du journal ACHKHA-
DANK. à la librairie S. Tokadjian.
SMYRNE (Turquie)

ԺԳ

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ

(ՀԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՑԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

1894

1 ֆրանգ և 40 սանթիմ:

Տարածելու համար մեծ քանակու-
թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը
լինի:

(Պարսկաստանի Հայերին համար
1 ֆրանգ է:)

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՐԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ ԱՆՆՈՒՄ)

ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՐ)

ԳՐԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը
ներկայացունէ ընտանեկան տխուր
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ
տնտեսական մի հայր իւր ապակա-
ուած վարքուբարքով որչա՞փ չարիք-
ների պատճառ դարձած է և վերջի
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
սպաննուած և անհետացած է աշ-
խարհէ: Գին 1 ֆրանգ:

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՐԻԻՐԱՄԵՆԱՅ (1794-1894)

ՅՈՒՇԱՐԱՐ ԳՐԱԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւո-
րութեան դարադարձին առթով 1894
թուականին հրատարակուած այս միա-
ծալ դիրքով և լուսատիպ (phototypi-
que) չքեղ պատկերի մեծութիւնն է
50×35 հարկերորդամէթը և ապուած
է 70×45 հարկերորդամէթը քարտո-
նի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով:
Մէջտեղը գրուած է հայ լրագրու-
թեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն
Քհնյ. Շմաւոնեանի, պատկերը և բո-
լորովը՝ 1894ին հայերէն լեզուով
հրատարակուող բոլոր լրագրները
անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետ-
ների պատկերներովը:

Գինն է 4 ֆրանք ճանապարհա-
ծախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարս-
կաստանի համար 2 ֆրանք և 50
սանթիմ:

Գալէմքեարեան Հ. Գ. — Պատմու-
թիւն Հայ լրագրութեան ի սկզբանէ
մինչև մեր ժամանակը. Հատոր Ա.
1794-1860: Մէկ լուսատիպ պատկե-
րով: Գինն է ճանապարհածախքովը
մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սնթիմ:

Վերագրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛
դիրքը կարելի է ստանալ Արմէնիայի
խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ
զրկելով:

ՅՆՕՐԷՆ-ԻՄՐԱԳԻՐ

Գ. ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ

Հայերէն տպարան Մ. Փարթուգալեանի
Le Gérant: François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie du Midi